Београд

Поштарина плаћена у готову

ЖЕНСКИ ПОКРЕТ

ОРГАН АЛИАНСЕ ЖЕНСКИХ ПОКРЕТА У КРАЉЕВИНИ ЈУГОСЛАВИЈИ

Број поштанског чековног рачуна 53.191
Администрација: Кнез Михајлова 46/I

Уредници: АЛОЈЗИЈА ШТЕБИ, ДАРИНКА СТОЈАНОВИЋ

Београд, 15 октобра 1929. БРОЈ 17—20 — ГОДИНА X.

Власник за А. Ж. П. МИЛИЦА ДЕДИЈЕР

Излази 1 и 15 у месецу. — Годишња претплата 48 дин. За иностранство 60 дин. Примерак 2 динара

О десетогодишњици „Женског Покрета“ у Београду

15 септембра т. г. одржао је „Женски Покрет“ у Београду своју годишњу скупштину. Приликом отварања скупштине, *председница, Алојзија Штеби*, одржала је говор, у коме се укратко осврнула на идеју феминизма и на десетогодишњи рад Покрета у Београду. Пошто сматрамо да су некоји пасуси из тих уводних речи од интереса за све феминисткиње, доносимо у следећем главну садржину њеног говора.

„Госпође! Наша овогодишња скупштина требало би да се нарочито истакне од наших ранијих скупштина, јер је држимо у години двоструког феминистичког јубилеја: Женски Покрет у Београду је навршио десет година свога живота и рада, а удружење свих феминисткиња, Интернационална Алијанса за женско право гласа слави двадесетпетогодишњицу. Дакле, довољно разлога да бисмо нарочито свечано изразили све, што нам се о прилици овог двоструког јубилеја рађа у срцу и мозгу, што мислимо о феминизму, што очекујемо од њега. Још лањске године чинила је управа Покрета прве припреме за прославу, али је ове године одустала од те намере, јер је не би могла изводити на такав начин и с таквом тенденцијом, као што је првобитно замишљала. Ипак не можемо и не смемо без речи прелазити преко ове, за наш покрет тако значајне године, и управа жели — да иазазове пред вас најмарканТније догађаје из десетогодишњег живота свога друштва у вези са једним кратким, општим освртом на феминистички покрет.

Пре свега, госпође, да утврдимо шта је феминизам. Од његовог стварања до данас он је борба: прво борба за повољније објективне услове развитка женине личности, а затим борба за уздизање њене субјективне вредности. Зато је феминизам и социјалан и политички и културни покрет жена и он хоће да води жену кроз социјални и политички рад на висове културе, до победе духа. У почетку био је феминизам искључиво борба за материјални напредак жене, за њену економску и социјалну равноправност и независност, па и данас се уопште мисли да је то два његова суштина. А у току борбе наишле су жене и на проблеме, сасвим другојаче природе. Показала се једна важна чињеница: феминизам треба да је прожет етичким и духовним особинама. Често су те особине такве природе да их не можемо изразити речима и треба да их дубоко осећамо па да су стварност. Оне метафизичким заносом револуционирају унутарњи живот његових присталица да га тиме уздижу ни степен истинског идејног и културног покрета, да постаје његова вредност вечита. Требало би дати феминизму религиозно осећење и дубоку веру, да је фактор друштвене еволуције, да се подигне над ефемерношћу покрета, коме је циљ само материјално побољшање. Тај факт означује његову борбу за оно, што сам означила борбом за уздизање женине субјективне вредности, Зато видимо да ни у једној земљи, где је феминистички покрет постигао многе своје материјалне захтеве, а остале би могао постићи кроз чисту политичку борбу, он није ослабио или престао као засебан покрет, напротив, он постаје после тога дубљи.

Борбу једног идејног покрета као што је феминизам не смемо посматрати само у светлости обичног значења тог појма, то јест да се његове присталице што чешће чују по јавним зборовима, истичући звучним речима своје захтеве. И то је један начин борбе, али њиме се треба служити веома опрезно, јер му иначе прети опасност баналности. Овај начин може тренутно да запали велике масе, али ватра, која се тиме постиже, угаси се брзо, јер су веома ретки моменти да захтеву следи одмах испуњење. Треба упалити огањ у душама, такав огањ који не угаси никакав ветар, али тај се постизава само једном огромном мером истрајности, одушевљења и несебичности, а све то је тек последица дубоке вере. Тај посао представља најтежи задатак у свакоме покрету и могу га вршити само раденици са прекаљеним етичким и духовним особинама.

Сматрала сам за потребно да вам изнесем ову кратку дефиницију савременог феминизма, да можемо на његовој основи правилно оценити десетогодишње напоре Ж. П. у Београду.

Пре свега треба да одговоримо на питање, каква је била атмосфера, у којој је Покрет радио првих десет година, да ли је била уопште повољна за успешан развитак таквог једног крупног задатка, као што га има феминистички покрет? И то с обзиром на материјалну страну његове борбе као и на оне суптилне задатке, који су заправо његов коначни циљ? Без анализовања нашег јавног живота за првих десет година, можемо слободно рећи да су биле опште прилике такве да су више угушивале сваки идејни и културни покрет, него што су га потпомагале. Можда су биле прве две године после оснивања Покрета још некако повољне за његов развитак, а доцније само непрестано живели у једној отровној атмосфери политичког и социјалног противништва, које је утицало на целокупан живот. Овај факт треба имати у уму, кад се оцењује први период нашега рада и то из два разлога: 1. да се постигнути успеси правилно осветле, и 2. да се неуспеси рачунају као општи неуспеси сваког културног покрета, започетог у то доба.

Кад се у пролеће 1919 године основао у Београду Ж. П., био је он једно друштво у земљи са феминистичким програмом. Природно, да је био центар његове делатности Београд, али ипак је одјекнуо његов рад широм земље, што је било знак да је свуда већ чекало спремљено земљиште за ново семе. Основни захтеви његовог програма — политичка права за жену, борба против двоструког морала, измена законодавства и т. д. — продирали су кроз стотину невидљивих канала по целој земљи. То се видело по томе, што су брзо иза оснивања Покрета у Београду никла друштва с истим именом и истим циљем у Сарајеву, Крагујевцу, па затим у Загребу, Љубљани, Сплиту и т. д. Талас са епицентром у Београду ширио се на све стране и на томе факту хтела бих за моменат да се зауставим. Сви знамо да смо у нашој земљи доживели за првих десет година заједничког живота заправо један апсурдум. Наша земља, и ако национално хомогена држава, била је годинама позорница љутих националних борба и мали је био број оних, који нису били заведени овом непридоном појавом. Међу тим малим бројем биле су жене, и ми видимо да продире са тежњама, чији је носилац био Ж. П. у Београду и његово име. Да су овде оснивачице Ж. П. у Загребу, оне би вам могле убедљиво насликати колико труда је требало уложити да су се скупиле под именом Женски Покрет. Кад смо оснивали Ж. П. у Љубљани, нисмо допустили да се само поставља питање о имену, и ако реч покрет није обична у словеначком језику. Да су се скупиле у различитим деловима државе жене под једном и истом сигнатуром, вођене једнаким тежњама, да су тако чврсто заступале принцип да мора бити социјална тежња уздигнута над извештаченим националним трењима, то, госпође, морамо бележити као једну значајну и истинску победу. Ову победу постигле су жене само због тога, што су биле дубоко убеђене да смо после рата ступили у доба, које групише по социјалним тежњама.

Овај факт добио је убрзо затим и изражај у акцији. Женски Покрет у Београду сазивље у мају 1921 године један велики јавни збор за женско право гласа на коме говоре представнице Српкиња, Хрватица, и Словенкиња. Збор није успео само по томе, што је био сјајно посећен, него и у томе, што су се склопиле прве радне везе, које до данас постоје у истој јачини. Те радне везе су се још исте године испољиле на двема пленарним седницама Н. Ж. С., на којима су опет иступиле феминисткиње Српкиње, Хрватице и Словенкиње заједнички. Тражећи на пленарној седници Н. Ж. С. у Новом Саду да прими Савез у свој програм захтеве, који би га обавезале да ради за измену оних закона, који највише понижавају жену, нарочито у Србији, ми нисмо успели, одузела нам се реч. Али, упркос томе наш иступ је утицао на тактику Н. Ж. С. и још исте године он ставља на дневни ред пленарне седнице у Сплиту реферате о положају жене у грађанском законику и ти реферати поверени су били искључиво присталицама Ж. П. Овим успехом охрабрене оне предложе пленарној седници у Сплиту резолуцију за женско право гласа. Резолуција је била примљена већином гласова, а председница Савеза даје због тога оставку коју доцније повлачи. Идуће године, на скупштини Савеза у Љубљани, феминисткиње траже заштиту детета неудате мајке и нарочито траже да држава призна неудатим државним чиновницама додатак за ванбрачно дете. Било је бурно на тој скупштини: и ако предлог феминисткиња у целости није био прихваћен, ипак су оне имале задовољство да су огромни број делегата, који се тада скупио у Љубљани, приморале да размишља о једном важном социалном питању. И те исте феминисткиње, којима се некад на седницама Савеза узимала реч, продиру и ту, улазе у његову управу, имају на његовим скупштинама реферате, говоре несметано о свима феминистичким питањима. И мислим, еволуција духова које су оне покренуле у Савезу, да је на част и Савезу и Ж. П.

За ширење својих идеја Ж. П. у Београду, основа године 1920 једно мучно оружје: лист Ж. П. Ако прелиставате његове странице, опет ћете наћи ту удружене на раду за ширење и продубљавање феминистичког програма жене из свих делова наше земље. У листу се третирају најразбилније ства питања из феминистичког програма, води се дискусија, зближавају се још више радне снаге. Путем листа шири се круг присталица феминистичког покрета и у оним крајевима, камо се није могло продрети живом речи, и томе кругу постају кроз лист приступачнија многа питања, која су изгледала нашој конзервативној средини смела и премодерна.

Ове акције Ж. П. у Београду, које сам истакла до сада, оне су камени темеља на којима стоји читав феминистички покрет у нашој земљи и који до данас нису ни најмање попустили. Женски Покрет у Београду био је тај смели зидар, који их је поставио не обазирући се на препреке, тешкоће, материјалне жртве. Да се зауставимо сада један моменат и код тих првих зидара ове мале, али чврсте зграде.

Феминизам као идеја постојао је међу српским женама и пре рата, али она тада још није имала такву снагу да би створила акцију. Ми знамо да је говорила већ године 1906 у Београду једна вема истакнута и борбена немачка феминисткиња, Др. Käthe Schirmacher и знамо да је био Српски Н. Ж. С. међу првим члановима Инт. Ал. за женско право гласа, али тек рат је пробудио тежњу за организацију и акцију феминисткиња. Већ године 1917, још за време окупације, почела је г-ђица Ани Христић скупљати око себе младе жене. Оне су се редовно састајале и дискутовале о свима тачкама феминистичког покрета у циљу да одмах по свршеном рату оснују феминистичко удружење у Београду. Независно од њих поникла је сасвим једнака тежња међу младим интелектуалкама у Београду на чијем челу је стајала г-ђа З. Каснар. У почетку 1919 године, кад је та група интелектуалки сазвала за групу око госпођице Ани Христић, позвала их је да заједнички продуже рад. Тиме су били постављени први темељи Женском Покрету у Београду, Друштву са просвећивање жене и заштиту

њених права. Међу тим првим покретачима друштва налазимо госпође Зорку Каснар, Паулину Лебл, Ружу Стојановић Делфу Иванић, Н. Бешевић, Персу Продановић, Спасу Леко, Милицу Дедијер, Милицу Ђурић Станишић, Малвину Гогић, и многе друге. Њихов несебичан напор довео је до тога да су могле доставити феминистичкоме покрету и нашој земљи такву основу, која се не може порушити.

Ж. П. у Београду остварио је у првим годинама свога рада још једно моћно средство за пропаганду — клуб. Да има у месту своје најинтенсивније делатности један центар за свакодневне састанке чланица и пријатеља, да пружи женама из унутрашњости једну пријатну домаћу атмосферу, тој сврси био је одређен Женски Клуб. Ту замисао даде су Покрету госпођа Даринка Радовић-Грујић из Каменице и Спаса Леко-Адемовић које су клуб у почетку и богато потпомогле. Женски Клуб као саставни део Ж. П. постао је убрзо свима члановима и пријатељима Покрета једно неопходно средство и његовим остварењем проширио се опет рад Покрета.

Једна веома срећна замисао Ж. П. је била оснивање течајева за просвећивање сељанке. Ж. П. не приписа себи приоритет на том пољу рада, али је он тај посао први почео да изводи систематски. Ово баш није лак посао. Он није лак ни у овим земљама, где је просвећеност села већа од просвећености нашега села, где не постоји неписменост у таквом опсегу као што постоји код нас. Зато заслужују они, који су узели тај тешки терет несебично на себе, највеће признање. Први покретачи тога рада биле су госпође Главинићева и госпођица Даринка Лацковић, која је на томе тешком послу истрајала од почетка до данас. Ж. П. дао је тим својим радом један пример, и многа женска друштва и јавне установе су му следовале. Он сваке за себе задржати убеђење да је тако рећи популарисао питање просвећивања села. И ако сам и не би више радио на томе пољу — јер то није његов главни задатак — ипак је он учинио оно што је најтеже: пробио је лед.

Између акција, које су значајне за основно схватање социалних задатака које треба Ж. П. да спроводи, навела бих само ове: његов јавни збор г. 1924 за заштиту деце и његов збор за питања комуналне политике из године 1926. Њему да нагласим као нарочиту одлику тих зборова да су били сајно посећени, него као њихову највећу одлику подвлачим факт да је за те зборове Ж. П. успео да окупи на њима све, што има у Београду социални смисао. То је оно, што је важно, што има трајну вредност.

Једна нарочито запажена акција Покрета била је спроведена год. 1925/26. Покрет је позвао редом све политичке партије да по својим исказнутим личностима образложе своје гледиште с обзиром на женско право гласа. То су били веома интересантни часови кад су жене чуле како су све политичке партије за право гласа за жене, али..... Један доказ више, да могу жене очекивати све само од своје активности, а веома мало од истинског убеђења оних, који су једним случајем дошли до свих права.

Госпође! Сваки идејни покрет — какав је и феминистички покрет — напредује споро, а још много спорије, ако нису свеопште прилике срећене као што је то био случај код нас. Он напредује споро из два разлога: он мора тек стварати борце, а мора заједно водити борбу за продирање идеје. Прави, истински и искрени борци за једну идеју стварају се веома тешко и не стварају се обичном агитацијом. Тако се може сасвим лако догодити — што нипошто не говори против идеје саме — да се појаве у почетку као пропагатори идеје генерали без војске — да се послужим једним свакидашњим упоређењем. Нама се то веома често рекло. Али, они који тако говоре, немају способности ни за редове — борце, ни за војске — генерале. Сваки идејни покрет има само једног вођу: вечиту идеју, а сви који јој предано служе — редови су. Шта је хришћанство? Једна дивна идеја, стара стотине и стотине године. Да ли је до данас победила? Шта је социализам? Идејни покрет, за који се одавно гине, а његова победа је још врло далеко. Шта је још у почетку XV века проповедао Чех Петар Хелчицки свом дивном сигном свога великог духа? Да је рат злочин свих злочина — дакле оно, што је постало тек после светског рата; после 500 година идеја суштина једног разгранатог покрета свих народа. Зашто сви идејни покрети продиру тако споро? Одговор је дао Петар Хелчицки у свом првом спису „О духовној борби“: прва потреба није борба са спољним противницима, него са царем мрака, који влада у души човека самог.

Ово, госпође, нека је одговор на питање: да ли је Ж. П. успео и у овом другом правцу, који сам напоменула као битну, идеју садржину феминизма, то јест да треба да уздиже и субјективну вредност женине личности. То он не може учинити колективном акцијом, као што се може борити колективном акцијом ма за који свој захтев, то *мора* учинити свак појединачно, ако хоће да буде истински борац у служби вечите идеје.

Госпође! Огромно поље рада има Ж. П. пред собом, треба му стотине и стотине вредних руку за обрађивање. О његовој десетогодишњици треба му зажелети да их пронађе, да их скупи, да их потчини идеји, да их напуниером да мора коначно победити дух на материјом. Ж. П. има услове за то, он је пребродио најтежи период свога живота и тачно је означила госпођа Corbett Ashby садашње стање нашега покрета речима: „Ваш феминизам је једна нада.“

Скупштина Југословенског народног женског савеза

Око 350 делегата скупило се у Сплиту на скупштину Ј. Н. Ж. С. која се одржала 6, 7 и 8 октобра т. г. Овогодишња скупштина значајна је услед тога, што је извршена промена имена Н. Ж. С. С. Х. и Сл. у Југословенски народни женски савез, и што је Савез разделио свој обимни рад у комисије и дао им чврсту органицијску основу. Рад је подељен од сада на исто толико комисија као што их има Интернационални женски савез. Те комисије су следеће: 1.) за мир и арбитражу; 2.) за штампу са поткомисијом за кинематографију; 3.) за емиграцију и имиграцију; 4.) за хигијену; 5.) за васпитање; 6.) за заштиту деце; 7.) за женске позиве; 8.) за правни положај жене и држављанство удате жене; 9.) за једнак морал. Сви шефови комисија дали су на седницама скупштине прегледне извештаје о задацима појединих комисија и о програму будућег рада. Код појединих извештаја била је дискусија веома жива и плодна. Пошто сматрамо да су извештаји појединих комисија веома важни, ми ћемо у идућим бројевима донети укратко те извештаје.

Целокупни преглед осталог рада Савеза поднела је скупштини *госпођа Милена Ашанацковић, главни секретар Савеза.* Њен извештај је био примљен са великим одобравањем.

Поред тога је скупштина саслушала следеће реферате: о „Организовању жена на селу“ *(Јулка Патријарх из Загреба)*; о „Просвећивању и удруживању сеоских домаћица“ *(Славка Главинић из Београда)*; о „Телесном одгоју југословенске жене“ *(Минка Крофта из Љубљане)*; о „Сарадњи друштва“ *(Алојзија Шпетко из Љубљане). Госпођа Даринка Ледер из Загреба* одржала је конференцију о „Криминалитету женске омладине обзиром на двоструки морал.“ Сви реферати су изазвали дискусије, а за реферат о сарадњи друштава донет је бео закључак да се штампа и пошаље свим савезним друштвима на проучавање.

Поред резолуција, које су биле примљене после извештаја појединих комисија, биле су примљене још некоје друге, независно од извештаја и реферата. (Све резолуције донећемо у идућем броју.)

Сплитска јавност је веома срдачно и лепо прихватила делегате, и сплитске новине „Ново Доба“ и „Јадранска Стража“ су са пуно разумевања за рад жена реферисале о раду скупштине. Нарочито треба истаћи питање „Новог Доба“, које је констатовало да је између великог броја конгреса, који су се ове године држали у Сплиту, била најозбиљнија скупштина жена и да је она показала да жене не беже ни од најтежих питања, које решавају стварно и јасно. Ово признање нека је највећа захвала часнишћу Ј. Н. Ж. С., које је припремило рад скупштине, а нарочито његовој *председници госпођи Лепосави Петковић*, која је несломљивом вољом и ретком истрајношћу водила скупштину.

Сплитска женска друштва под водством *госпође Елеоноре Таршаља* су уложила много труда и срдачности да је боравак у Сплиту био свима делегатима пријатан. То је много допринело да овогодишња скупштина Ј. Н. Ж. С. буде једна између најуспелијих досадашњих скупштина.

VI конгрес Интернационалне лиге жена за мир и слободу

VI конгресу Интернационалне лиге жена за мир и слободу, који се одржао у Прагу од 23—29 августа т. г., присуствовало је 211 делегата из 26 земаља. Извештаји америчких и европских делегата дали су доказа да жене интензивно раде у политичком животу и у васпитном правцу у смислу споразума међу народима. У свима земљама расте број жена које увиђају да су ратови последица империалистичких и економских интереса и да може само промена данашњих привредних метода искључити будуће ратове.

Између европских држава изгледа да је Данска најјаче прожета пацифизмом. Ту су на дан прославе мира скупили за један дан преко пола милиона динара за пацифистичке сврхе. Данска секција Лиге броји 12.000 чланова, а становништва има само 3 милиона.

Главни предмет расправа на овогодишњем конгресу је био: Осуда рата. Ако би могли привести у дело све предлоге са прашког конгреса, постигли би циљ Келоговог пакта за неколико година. У томе погледу су

Др. Ксенија Атанасијевић: Филозофски фрагменти

Књига прва. Београд 1929. Страна 160. Цена 20 дин.

Прочитати ову књигу значи један душевни доживљај, јер се у њој огледа унутрашњи живот Госпође Атанасијевић, који је занимљив, дубок и племенит. Њен дух је искрен и природан. Она нема другог циља сем да каже истину. Човек осећа да је коракнуо напред пошто је прочитао ову књигу; то чини њену привлачност. Дуго су код нас биле спровођене Ренанове идеје о науци и о научницима, те је ова књига добро дошла да нас одмори од неискрености, извештачености и угушивања себе. По Ренану, један научник не сме ни да тврди, ни да одриче апсолутно, да би му могла бити приступачна сва мишљења, па и најсупротнија. Он лично сматрао је да сви људи имају право, и ипак да нико нема право. Свако има право са своје тачке гледишта, али то што појединац опажа сувише је уско да би могло бити целокупна истина. А ко не види ту целокупну истину, лако пада у заблуду. Ренан је тражио од научника тај став зато, што је веровао да он штити од заблуда, и што је ценио да ће само у том ставу човек бити способан да прође свима мишљењима са потребном ширином духа и научником непристрасношћу. Они који су покушали да остваре тај став, морали су назад увидети колико је он немогућ, неприродан. неискрен и антипатичан назад. Човеку лежи у природи да мора да се определи за нешто, да мора да сматра нешто као истину, иначе би било неподношљиво живети.

Како олакшаће осећамо, што смо нашли овде на искреност и природност назад! Кад Госпођицу Атанасијевић боли, она то и каже. Ако би је питали: треба ли зло и рђавштина да постоје, она се не би двомила у одговору. Њена филозофија је јасна и одређена: она је и песимистична и идеалистична. Она је жива и интересантна, јер су схватања Госпође Атанасијевић плод искуства и племенитих стремљења њене душе.

Госпођица Атанасијевић више је моралиста него суводарни и апстрактни филозоф, и то даје топлину и интересантност њеној књизи. Изнад света, њу занима питање добра и зла. Племенитост њене душе огледа се у њеном стремљењу ка савршеној хармонији васељене; њој причињавају бол гадости живота. Она према њему не заузима равнодушан став. А баш у том буњењу на ружне и мрачне стране живота, баш у песимизму, огледа се све достојанство човеће душе: душа нема мира ни одмора јер пати што постоји бол и прљавштина. Њу мучи још што је понижена, и то не само од људи, већ и од склопа света: „са слободом воље погрешно је рачунати и у метафизици, и у етици и у педагогији“ (стр. 80) „...све је предодређено човековим склоностима. Ишчупати какву укорењену тежњу из себе, значи постићи незапамћен успех.“ (стр. 80) и даље: „Цели смо нечије марионете, и својим телом, и својим духом.“ (стр. 81.) Код ње постоји узнемирено и болно тражење савршене лепоте, оно што је Паскал назвао: chercher en gémissant.

То тражење као и бол веома заморају и муче душу. Госпођица је не само филозоф, моралиста, она је и уметник, песник, она осећа лепоту и поетичност стварања маште и тамо тражи одмора од стварности: „Како је привлачан свет кога је створио Платон у својој трансцендентној фантазији. Теши наук да само област чистих идеја поседује суштину. Испредамо теорије о нединвидуалном, да би се искрали из живота. Тек по великој нужди и за кратко време само пристајемо да изиђемо из свога света кога смо подигли из истинске потребе. И царство духова, ма и злих, далеко је топлије од онога са киме се ми свакодневно очајно сукобљавамо. Све је лепше од круга у коме смо, и који је тескобан и потпуно незанимљив. Зато не можемо без мистике, тако блиске и тако разумљиве.“ (стр. 140).

Али да ли то бежање изнад свакидашњице задовољава све потребе душине, да ли је потпуно умирује и разведрава, да ли лечи бол? Не. Бол умине и завара се само; али он увек живи и потајно тиштн. У стварањима маште она не налази објашњења огромном несмислу живљења, већ је њихова поетичност и лепота одмарају од тог бољног несмисла. Она не решава постављена питања, она се заварава; од тога је њен песимизам још дубљи и болнији. Нама би било топло и лепо једино тамо

најзначајнији следећи предлози: да све државе потписнике Келоговог пакта, избришу из својих устава све одредбе, које су противне пакту; отрвара војничке обавезне службе, отрвара милитаризације школа и спорта, да се ослободе из затвора сви, који своједобно нису хтели служити војску, јер је неслужење војске само логична последица Келоговог пакта; војна министарства да се замене министарствима мира, која би имала важне задатке унутарње и спољне политике.

На конгресу су биле успостављене две нове комисије. Једна има задатак да припреми студијску делегацију за проучавање прилика у Русији, а другој је задатак побољшање антисемитизма. Поред тога се бавио конгрес и дневним политичким питањима. Позвао је енглеску владу да мирним начином реши борбе између Јевреја и Арабљана у Палестини; послао је аустриској влади и аустриским политичким партијама нарочиту делегацију с молбом да раде на сближењу политичких партија; позвао је владе Русије и Кине да реше међусобне спорове у духу Келоговог пакта. За пропагандске сврхе били су приређени јавни зборови са темом „Разоружање“ и „Свет без рата“. Као практични успех конгреса је постигнуто спајање чехословачке и немачке секције Лиге у једну јединствену радну заједницу.

(По извештају Л. Г. Хајманове у 10 броју часописа „Die Frau im Staat“).

XI Конгрес Интернационалне Алијансе за женско право гласа

III

Комисија за једнак морал

Комисија за једнак морал радила је под председством г-ђе *Dr. П. Луизи* (Угрвај) и имала пет седница. Присуствовали су им делегати из Аустралије, Белгије, Чехословачке, Египта, Енглеске, Француске, Грчке, Холандије, Индије, Италије, Југославије, Мађарске, Немачке, Палестине, Парагваја, Шпаније, Швајцарске, Турске, и Уједињених североамеричких држава.

У смислу програма рада, постављеног приликом задњег конгреса 1926 г. у Паризу за следеће три године дале су реферате следеће земље: Аустрија, Чехословачка, Египат, Енглеска, Грчка, Индија, Италија, Југославија, Мађарска, Немачка, Палестина, Шпанија, Швајцарска, Програм рада до берлинског конгреса био је следећи:

1.) Женска полиција.

2.) Делокруг социално-хигиенских помоћница за сузбијање венеричних болести.

3.) Доба пристанка за сексуални однošај.

4.) Дечји бракови са становишта моралног и хигиенског; кривичност сводства.

5.) Слободно и присилно лечење венерично оболелих: пријављивање венеричних зараза; кривичност венеричног заражавања.

6.) Израда програма за сузбијање неморала и венеричних болести на бази једнаког морала и једнаке вредности оба бола.

На темељу извештаја и предлога донесених од појединих земаља комисија је израдила резолуцију, *коју је прамио конгрес једногласно* и која има следећи садржај.

Конгрес Интернационалне феминистичне Алијансе у Берлину тражи:

I.) Да за мушкарце и жене важи *једнаствени, усавршени морал, коју се оснива на поштовању људске индивидуалности и одговорности према раси.*

Измена закона и њихове примене морају бити руковођене овим принципима.

а) Трговина женама мора се укинути.

б) Регламентација проституције као и све мере које у погледу сексуалних односа дркучије третирају мушкарце него жену уопште или само жену извесних класа, морају се укинути.

II.) На темељу ових принципа, усвојених једногласно од конгреса и знајући да су трговина женама и сводство последице различног морала по мушки и женски пол, конгрес апелује на жене читавог света да за полазну тачку свега овога рада *поставе захтев једнаког морала за оба пола.*

Осим ове принципиелне резолуције донесене су још некоје, једнако важне и неома интересантне, за које је потребно нарочито објашњење. Од ових у прворе реду треба споменути резолуцију створену с обзиром на предлоге Интернационалног бироа рада ради чувања здравља морнара.

Конференција приморске секције Инт. бироа рада још г. 1926 — дискутујући заштитне мере поморског рада — предложила је да се у интересу чувања здравља морнара при њиховим боравцима у лукама подвргну строгој санитетској контроли жене, с којима би ти морнари долазили у контракт. Ове године у октобру скупштина Инт. б. р. треба о том предмету да створи дефинитивне закључке. Dame Rachel Crowdy (Дам Рашел Кравди) представница Друштва Народа на берлинском конгресу, упозорила је већ пре неколико месеци Инт. б. р. да се овакви његови предлози никако не слажу са идеологијом Друштва Народа. Док Друштво Народа према ефекту. Људи знају само за себе; зато, ни поред најбоље готовости, не могу много пажње другоме да поклоне.“ (стр. 113). Међу људима љубав не постоји, она је немогућа: „Широкогрудост морамо дати људима, кад им праву симпатију ни на који начин не можемо поклонити.“ (стр. 113) Овде њен песимизам достиже своју кулминацију, јер све је мање тужно и страшно од те очајне усамљености свакога од нас, која мора да мучи душу више него ма шта.

Увек су изражени лични погледи и изнета су увек лична опажања и преживљавања, али све то лично садржи толико истине да има вредности, да важи за све нас. Коме се од нас није учинило неправедно и бесмислено што је бол створен, ко од нас не бежи инстинктивно од бола? А проблем бола је један од централних проблема њене књиге; цео наш живот састоји се скоро из самих болова: „Једна зрачна муњевитост, — па онда промицање сних врста болова по нашем искуству. За нас бол постане, на крају, убичајено стање, огуглали на негативно, ми задовољство дочекујемо као нешто патолошко. Ипак се ужасномо, кад почнемо да процењујемо са коликом се сумом бола ми крећемо и радимо. И скоро никад не стижемо да се одморимо од рада; увек долази себи искључиво од болова.

Има ли гдегод у читавом свемиру бића за која трајати значи непрекидно доживљавати пријатност? Олакшица би била знати да такви створови негде постоје, као супротност нама, људима земље“. (стр. 129)

Зато што се толико занима питањима добра и зла, и бола, Госпођица Атанасијевић блиско, блиско додирује хришћанство, које решава искључиво та питања. Али у њој нема љубави у хришћанском смислу: трагично осећање усамљености свих људи, приказивање бола као негативне стране живота доказ су нам за то. Христос је дао објашњење и смисао болу, који код њега постаје позитиван; бити хришћанин, значи волети, а волети значи: бити срећан патећи. Одсуство хришћанске љубави код ње прелива најдрљом бојом њен песимизам и даје утисак мучне и безизлазне трагичности.

Не треба само мислити да је филозофија госпођице Атанасијевић овако до крајности обесхрабљујућа. Од нас не зависи ни судбина израђивања лепоте наше душе, али ми треба да радимо као да зависи. Јер наш унутрашњи живот, то је најлепше што

(Потребно је напоменути да су *сва присутна женска друштва најразличитијих веросиповести једногласно прихватила ову предлог;* католичка женска друштва додала су само задњу реченицу: који неће искључивати могућност црквеног брака.)“

Сматрамо да је сагласност жена у овавком деликатном питању доказ за озбиљност и добру намеру њиховог рада.

На предлог енглеске делегације дискутовао је конгрес и о добу старости, потребном за склапање брака и закључио следеће:

„Пошто је конгрес мишљења да најниже доба за склапање брака не сме бити испод 18 година за мушке и 16 година за жене, тражи да друштва, чланови Инт. Алијансе у том смислу предузму акцију код својих влада и да га комисија Друштва Народа за мандате усвоји и за мандатарне земље.“

Приликом дискусије овога предлога чули су се интересантни податци о схватању разних сексуалних односа, о схватању проституције и њене такозване регламентације, о новим законима и о покушајима да се сузбијање проституције и венеричних болести постави на правилнije и сходнiје темеље, него што се то данас чини у већини земаља. У томе погледу бићи су интересантни податци г-ђе Др. Welt-Strauss из Палестине о добу полног сазревања Жидовки и Арапкиња и о добу физиолошки најподеснијем за склапање брака. Однаша врло важна да становишта расне хигијене и у Југославији. Том приликом чуо се извештај Француткиња да се и у Француској коначно покушава уклонити једна форма регламентације затвараањем јавних кућа у Штрасбургу, Колмару и Милхаусну. Нарочито интересарни су били приказаи аутоpаске делегаткиње аустралском новом закону за сузбијање венеричних болести, који укида сваку регламентацију, а ипак се лако изиграва у корист мушкараца. Најновљнији утисак учинио је приказ новог немачког антивенеричног закона и резултата његовог једногодишњег спровођења.

Сарајево **Др. Маша Живановић**

Umetnost v službi mirovne ideje

Na kongresu Internacionalne Aliance za žensko volivno pravico v Berlinu v juniju t. l. se je jasno pokazalo, da žene zavestno streme, da bi se uresničila ideja svetovnega miru. Zborovanje o vprašanju mira se je pretvorilo v mogočno manifestacijo tisočev. Žene se dobro zavedajo, da more vcepiti pravi smisel za mir v najširše plasti samo dosledna vzgoja in smotrena

propaganda proti vsemu, kar provzroča vojno — kakor šovinizmu, gospodarskem iskoriščavanju. — Zato se moramo z vnemo posluževati vsakega sredstva za dosego tega cilja. Tembolj dobro došlo je sredstvo, ki se nam nudi v obliki umetnine, ker doseza dvoini cilj.

Že francoski pisatelj Viktor Marguerite pozivlje in prepričuje Ženo-mater v svoji knjigi »Le couple,« ki jo moramo smatrati kot nekak apel na žene k delu za svetovni mir, da bo ona odločevala v vprašanju svetovnega miru. Morda, žal, pri mnogih ženah knjiga ni učinkovala v tem smislu vsled pestrosti in mnogoterosti vsebine, toda prepričana sem, da svojega cilja vendarle ni zgrešila.

Protivojno tendenco vsebuje mnogo del, ki so izšla po vojni in ki tudi po svoji umetniški vrednosti zavzemajo odlično mesto v svetovni literaturi. Pomislimo samo na Barbusse-ov »Ogenj«, ki je nedavno izvršil veliko vzgojno delo med narodi. Toda od vseh protivojnih knjig bo sigurno najjače učinkovalo Remarque-ovo delo »Im Wasten nichts Neues«, ki je nadavno izšlo tudi v srbohrvaškem prevodu v založbi »Nolit«, Beograd — »Na zapadu ništa novo«.

Pisatelj podaja v najprepro stejši obliki najpretresljivejše slike, ki zgrabijo do dna duše. Iz primitivnih razgovorov 20-letnih prostakov prihaja spoznanje o nesmiselnosti vojne, o groznih posledicah bojišča posebno za mlade ljudi.

»Mi nismo več mladina. Več ne bomo jurišali na svet. Mi smo begunci. Bežimo od samih sebe. Od svojega življenja. Imeli smo osemnajst let in pričeli smo ljubiti svet in življenje, a morali smo streljati na nju. Prva granata, ki je eksplodirala, je zadela naša srca. Oddvojeni smo od dela, od ženj, od napredka. V vse to ne verujemo več. Verujemo v vojno«. (Str. 61).

Pri pogledu na ruske vojne ujetnike razmišlja mladi vojak: »Ena zapoved je izpremenila te tihe pojave v naše sovražnike, ena zapoved bi jih mogla pretvoriti v naše prijatelje. Pri mizi podpisuje nekak akt nekoliko ljudi, katerih nihče od nas ne pozna, in leta in leta je naš najvišji cilj ono, kar drugače ves svet obsoja in najstrožje kaznuje. Komu se ne bi zmedlo, ko gleda te tihe ljudi z otroškimi obrazi in apostolskimi bradami! Vsak podčastnik je prostaku, vsak profesor dijaku hujši sovražnik nego oni nam. A vendar bi mi zopet streljali na nje in oni na nas, če bi bili svobodni. Strah me prevzema, dalje ne smem razmišljati, ta pot vodi v blaznost«. — (Str. 132.)

Prost vojak išče vzrok vojne v razgovorih s tovariši. Eden mi razlaga kako prične vojna:

»- - - en narod razžali drugi narod«.

»Potem jaz nimam tu nikakega posla«, odgovori Tjaden, »mene ni nihče razžalil in lahko odidem domov«.

»Mi vsi smo navadni ljudje. Tudi na Franceskom so večinoma delavci, rokodelci in mali uradniki. Zakaj naj bi nas napadel neki francoski ključavničar ali čevljar? Ne, to delajo samo vlade. Preden nisem prišel semkaj, še nikdar nisem videl Francoza in večina Francozov je v sličnem položaju kar tiče nas. Njih so ravno tako malo vprašali kakor nas.«

»Komu služi vojna, kdo ima korist od nje?« (Str. 140.)

Pretresljivo je razmišljanje 20-letnega vojaka, ko ubije prvega sovražnika, ki je navalil v njegov strelski jarek.

»To je prvi človek, ki sem ga ubil z mojim rokami, katerega gledam natančno in čigar umiranje je moje delo. Kaj bi dal, da ostane živ. Molčanje me duši. Govorim in moram govoriti: Tovariš, nisam te hotel ubiti. Če bi še nekrat skočil sem, ne bi tega storil. Ali malo preje si mi bil samo misel, kombinacija, ki je živela v mojih mozganih in izzvala odločitev — to kombinacijo sam ubil. Sedaj šele vidim, da si človek kakršen sem jaz. Mislil sem na tvoje bombe, tvoj bajonet, tvoje orožje — sedaj gledam tvoje ženo in tvoj obraz. Oprosti mi, tovariš. Mi, to vedno vidimo prepozno. Zakaj nam nihče ni govoril, da ste vi prav tako jadni psi kakor mi, da vaše matere ravno tako trepetajo za vas kakor naše, da imamo enak strah pred smrtjo, da enako umiramo, da nas trga enak bol. — Oprosti, tovariš, kako bi mogel biti ti moj sovražnik! kadar pomečemo proč to orožje in to uniformo, bi mi mogel biti brat kakor Kat in Albert. Tovariš, danes ti, jutri jaz. Ali ako se izvlečem, se hočemo boriti proti onemu, kar naju je oba zdrobilo: tebi je vzelo življenje, a meni? Tudi življenje Nikdar več se ne sme to zgoditi«. —

Če priporočamo to knjigo, vršimo zavestno delo za širenje ideje o miru.

Ljubljana. **Angela Vodé.**

Конгрес Међународне федерације универзитетски образованих жена

Међународна федерација универзитетски образованих жена, која постоји већ десет година а има преко 35.000 чланова у 33 разне земље, одржала је ове године од 7—14 августа у Женеви свој V конгрес коме је председавала проф. Блен Гледић (Осло). Циљ федерације, чије је седиште у Лондону, а која је сад увршила у своје чланове шест нових националних удружења међу којима и Уд. р. У. О. Ж. из наше земље, је било заступљено преко своје председнице г-ђе П. Албале. (Г-ђа Албала је на једној јавној конференцији поздравила конгрес у име наших жена и говорила је о раду нашег Удружења и напредовању У. О. Ж. у нашој земљи) — циљ Федерације је рад на међународном зближењу и одржавање веза међу универзитетски образованим женама. Она располаже многобројним стипендијама за научни рад и научна путовања, које дају дотичне земље. На конгресу је било око 500 делегата. Подкомисије Федерације обрађују питања стипендија и размену наставника (професора). Комисија за духовну сарадњу послала је питања владама својих чланова о могућности размена студената из лабораторијума а заједно са Међународним институтом за духовну сарадњу, у Паризу, ради на оснивању нарочитих легитимација и карата — које би студентима дале право на научна путовања.

На конгресу је стручна група професора расправљала питања духовног преоптерећивања ученика. Правнице су се бавиле питањем имовног права жена у браку и заштитом радница. Лекарке су донеле резолуцију, која потпомаже план заслужног лекара Dr Vanthier из Лезена, за оснивање једног студентског санаторијума за туберкулозне, а у којем би Федерација имала на расположењу један кревет, који би она издржавала. Пленум се на неколико седница бавио питањем држављанства удате жене. Решено је да се идуће године на међународној конференцији, која се састаје у Хагу да ради на међународном праву, тражи да се донесе решење и тога питања т. ј. да жена која се удаје за страног држављанина може да задржи своје држављанство, а да може и да га задржи у случају да муж за време трајања брака мења своје.

После расправљања још многих других интересантних питања изабрана је нова председница Федерације г-ца Cullis, професор Универзитета у Лондону.

Белешке

Нова управа Женског покрета у Београду.

На X редовној скупштини Женског покрета, одржаној 15 септембра т. г. у Женском клубу у Београду, изабрана су за нову управу ова лица: за председницу — г-ца Алојзија Штеби, за потпредседнице — г-ца Др. Ксенија Атанасијевић и г-ђа Зорка Каснар Карацић, за секретара — г-ца Олга Јосиповић, за благајника — г-ђа Ружа Јаковљевић; за управне чланице: г-ђе Бисенија Рерих, Вера Кнежевић, Гута Замбони Влајић, Дара Мародић, Даринка Стојановић, Драга Новаковић, Иконија Симић, Јела Ивановић, Јелена Петровић, Милена Атанацковић, Милица Дедијер, Милица Влајић, Милица Крстић, Софија Јовичић, Анђа Христић, Бисенија Лукић, Даринка Лацковић, Дара Сондермајер, Др. Евица Халеџка, Јелена Минић Голеновић, Малвина Гогић, Милица Ђурић Станишић, Милица Милетић, Олга Поповић; на чланице надзорног одбора: г-ђе Наталија Бешевић, Вука Сеферовић, Зорка Ковачевић, Љубица Николајевић.

Одликоване чланице Женског покрета.

Г-ђа Бисенија Рерих и г-ђа Софија Јовичић одликоване су као чланице београдског Женског покрета орденом Св. Саве петог степена.

Презише удате жене.

У „архиву за правне и друштвене науке XIX/XXXVI/, бр. 3 *професор београдског универзитета, Др. Живојин Перић* даје приказ једне докторске тезе са цириског универзитета, у којој се написала госпођа Др. F. Gsell-Trümpi. У овом врло повољном приказу за рад споменуте госпође, господин професор Др. Перић у једној краткој примедби објашњава име ове госпође. То објашњење је за жене веома занимљиво и ми га због тога саопштавамо. Он каже: „...прво презиме. Gsell, јесте презиме мужа, а друго Trümpi, презиме госпође докторке права као супруге: по Швајц. Грађ. Праву, супрузи узимају оба презимена породица које браком спајају, што је и логично и правично; норма, као н. пр. код нас, да само жена узима мужевљево породично име а не и муж презиме женине породице, долази од подређеног положаја жене чак и у Приватном Праву и од жеље мушких да се очува само њихово, мушко, име и успомена, жеља, у осталом, примитивно-паганска, дакле нехришћанска.

Жена — директор болнице.

Г-ђа *професор Klotilda Gollwitzer-Meier* наименована је за директора интерног одељења Hildegard — болнице у Берлину. Досада је била виши лекар на медицинској клиници у Франкфурту н. М. и доцент за интерну медицину.

ми имамо. А ми само уопште врло лепи за самоизрађивање и неопходно немарни према нашем унутрашњем животу: „Људи су навикли да слепо пролазе поред себе, и да им пре улазе у свест све пролазне појаве него сами они. Сасвим су одстрањени од себе и дубоко зашли у врзино коло што га обрће захуктани ток спољних ствари“ (стр. 95). На тај начин губимо оно што треба да нам буде најдрагоценије, своју личност: „Кад ни тренутка слободног немамо, онда, нужним начином, постајемо безлични, и не знамо шта мислимо, ни шта осећамо, јер, строго говорећи, нити шта мислимо, нити осећамо“. (стр. 95—96). Међутим, такво запуштање себе је неопходно: „сваки људски индивидиум има свето право да оствари себе и да буде оно што јесте, — ако није толико негативан да тиме наноси штете другима“. (стр. 94). А та немарност наша потиче нарочито из лењости: „Зло смо се навикли да не сматрамо себе као проблем, него да се прво утврдимо на неком сигурном животном месту, — па да после ни о чему даље не мислимо“. (стр. 97). Колико је тачно што ту лењост и немарност назива неморалном: „Порочно је гледати себе закржљалог и притешњеног“. (стр. 98). Главно је да будемо само своји: не даје нам се никакав образац по коме треба да остварујемо себе.

Госпођица Атанасијевић не решава много и не прави много закључака. Њена књига, то је у ствари дневник једног филозофа. Она износи чињенице и своја преживљавања. Чињенице говоре, а читаоцу је остављено да сам просуђује и закључује, у вези чињенице. И зато што није створила на силу неки апстрактни филозофски систем, већ што износи доживљену стварност, њено писање тако је пуно живота и истине, да нам се чини кад читамо да о нама говори.

Затим, читаће ове књиге буди оно што је најплеменитије у нама, не да нам да заспимо, равнодушни, тера нас да се забавимо важним животним питањима, покрећући их у нас. Истина је да су одговори које она даје на та питања песимистички и да нас њена филозофија неће научити како да ћемо срећу. А жеља за срећом тако је дубоко усађена у људској природи, у свима нама, да је ми никада не можемо ишчупати, никад је се не можемо одрећи. Дакле, њена заслуга није у томе, да нам даје уживање и одмор. Њена изванредна заслуга лежи нарочито у томе што нас подстиче да живимо свесно, да обратимо пажњу на свој унутрашњи живот, да га волимо као нешто најдрагоценије у нама, да га развијамо. Ако срећа постоји ниједан други пут не може бити могућ да се до ње дође, сем овога. Потребније је од насушног хлеба за сваког човека да проведе „четрдесет дана у пустињи“, да се нађе сам са собом. Једино човек може сам и у тишини да дође до свести да постоје проблеми које сваки човек треба неизостално да реши, јер му од њиховог решења зависи мир и срећа. Истина је само да Госпођица Атанасијевић не верује да се може стећи мир и срећа, и да цени самоћу и развијен унутрашњи живот због тога што осећа племениту надмоћност духовног живота над материјалним.

Њена филозофија делује благотворно, учећи људи за духовни живот и покрећући у нама најважније животне проблеме, оне, око којих се човечанство мучи откако свесно постоји. Све то чини да долазимо до свести о важности, величини и достојанству човеље душе. А на крају ми смо слободни да можда дамо друге одговоре себи на та питања, а не безизлазно трагичне као што су њени.

Цела књига је дубоко човечанска и искрена.

Београд **Вукосава Милојевић**

Прилози за фонд листа

	Дин.
„Женски Свет“ — Љубљана	500.—
Г-ђа Спаса Аџемовић Леко	500.—
„ Мира Кочонда — Водваршка, Загреб	100.—
Г-ђа Злата Сеса—Дубровник	100.—
„ Тартаља — Сплит	100.—
„ Христина Хафнер—Загр.	30.—
„ Марија Вука „	30.—
„ Винка Булић — Сплит	20.—
„ Мила Гавранчић — Загр.	30.—
„ Олга Јавор — Шибеник	100.—
„ Зора Карамаџен „	100.—
„ Др. Слава Растовчан Загреб	100.—
„ Минка Говекар—Љубљ.	20.—
„ Н. Н.	20.—
„ Н. Н.	10.—
„ Н. Н.	10.—
„ Јелена Минић — Београд	100.—
„ Алојзија Штеби „	100.—
„ Милева Петровић „	100.—
„ Милена Атанацковић „	100.—
„ Цирила Штеби — Љубљ.	100.—
„ Драга Максимовић Београ.	140.—
„ Милица Станишић Земун	100.—
„ Лепосава Петковић	100.—
„ Ковачевић — Штибеник	30.—
„ Н. Н.	30.—
„ Олга Јосиповић	100.—

ШТАМПАРИЈА „ТУЦОВИЋ“ — БЕОГРАД МАКЕНЗИЈЕВА УЛИЦА БРОЈ 3. — ТЕЛЕФОН БРОЈ 11-42 И 47-35.